

Contemporary Challenges in Modern Warfare

0100 2345
2345 0100
0100 2345
2345 01000100 2345
2345 0100
0100 2345
2345 0100

01 02

Contemporary challenges facing the use of the military and security forces in the 21st century

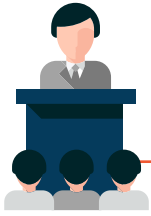


สถาบันความมั่นคงศึกษา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ



สถาบันความมั่นคงศึกษา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้ร่วมกับคณะกรรมการกาชาดสากลระหว่างประเทศ (ICRC) สำนักงานภูมิภาคกรุงเทพฯ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการหัวข้อ “Contemporary Challenges in Modern Warfare” ระหว่างวันที่ 26 – 27 มิถุนายน 2567 ณ ห้องประชุมสยามบอลรูม โรงแรมโนโวเทล สุขุมวิท 20 กรุงเทพฯ โดยมี นายรัชกรธร นภาพรพิพัฒน์ รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นประธาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้แก่ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคง ภายใต้กฎหมายและพันธกรณีภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ให้เกิดแนวทางและหลักการปฏิบัติบนพื้นฐานของหลักการและการเคารพกติการะหว่างประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความไว้วางใจของหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกันกับ ICRC ต่อประเด็นการส่งเสริมและการช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม





บริบทความท้าทายในการดำเนินการ ด้านความมั่นคงภายใต้กติการะหว่างประเทศ

การปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) เป็นหนึ่งในความท้าทายหลักของการขัดกันทางอาวุธร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายร่วมสมัยของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในปัจจุบันมีมากกว่าการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ อาทิ การพัฒนาวิธีการ เครื่องมือ และพื้นที่ของสงคราม ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญต่อการตีความสนธิสัญญาตามหลักกฎหมายและกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

ประเด็นการปฏิบัติการทางไซเบอร์ในช่วงการขัดกันทางอาวุธได้อยู่ในวาระการหารือระหว่างประเทศมาเป็นเวลานาน ในปี พ.ศ. 2558 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาครัฐของสหประชาชาติ (Group of Governmental Experts: GGE) ได้รับเชิญ หลักการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่สามารถนำมาบังคับใช้ รวมถึงหลักการแห่งมนุษยธรรม หลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วน หลักการแบ่งแยกพลรบกับพลเรือน ต่อมา ในปี พ.ศ. 2564 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญฯ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพิจารณาผลกระทบของปฏิบัติการทางไซเบอร์ต่อหลักการกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการขัดกันทางอาวุธ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์สำหรับการปฏิบัติการทางไซเบอร์ในการสู้รบ ทั้งนี้ ผลการศึกษา “The Global Spread of Cyber Forces, 2000 – 2018” ชี้ให้เห็นว่ามากกว่า 60 ประเทศ

มีการจัดตั้งกองกำลังไซเบอร์อยู่ในโครงสร้างของกองทัพขณะที่ตัวแสดงที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์การขัดกันทางอาวุธทั้งตัวแสดงที่เป็นรัฐและมีไซภาครัฐ ต่างใช้ปฏิบัติการทางไซเบอร์เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการทางทหาร ทั้งในรูปแบบการโจมตีโดยตรง หรือการโจมตีในรูปแบบผสมร่วมกับการปฏิบัติการทางทหารในเชิงกายภาพ โดยใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ การปฏิบัติการดังกล่าวส่งผลให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิตของพลเรือน จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2567 ดังนั้น การเคารพและให้ความสำคัญต่อกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ จะเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเหลือเพื่อปกป้องชีวิตของพลเรือน

ขณะเดียวกันในบริบทระดับโลก สถานการณ์การขัดกันทางอาวุธได้ขยายตัวมากขึ้นในพื้นที่เขตเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของชีวิตพลเรือน โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะต่าง ๆ เนื่องจากมีการปะปนกันของพลเรือนและเป้าหมายทางการทหารในพื้นที่เขตเมือง ดังนั้น หน่วยงานความมั่นคงควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบทั้งทางตรงและผลกระทบทางอ้อม ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากสถานการณ์การสู้รบในพื้นที่เขตเมือง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการทางการทหารในระดับยุทธศาสตร์และยุทธวิธี โดยคำนึงถึงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และพันธกรณีที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความเสียหายต่อพลเรือนในพื้นที่

กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง



1. อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 (Geneva Convention 1949)

อนุสัญญาเจนีวา เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1864 ภายหลังมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มกฎเกณฑ์ใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมถึงสภาพความเป็นจริงและความโหดร้ายของสงคราม การแก้ไขอนุสัญญาเจนีวาจึงมีการเพิ่มกฎการคุ้มครองพลเรือนเข้าไป ในปัจจุบันอนุสัญญาเจนีวา ฉบับปี ค.ศ. 1949 ประกอบไปด้วยอนุสัญญา 4 ฉบับ ได้แก่



1.1 อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 1 ว่าด้วยการคุ้มครองทหารที่บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยในการสงครามภาคพื้นดิน อนุสัญญานี้ให้การรับรองว่าทหารที่ไม่สามารถทำการรบต่อ จะต้องได้รับการดูแลอย่างมีมนุษยธรรม เข้าถึงการรักษาพยาบาล



1.2 อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 2 คล้ายกับอนุสัญญานี้แต่ขยายความคุ้มครองแบบเดียวกันให้ทหารที่ได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรืออยู่ในสภาวะเรืออัปปาง ในภาวะสงครามทางน้ำ



1.3 อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 3 กล่าวถึงการคุ้มครองเชลยสงคราม ระบุให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการดูแลอย่างมีมนุษยธรรม ไม่ถูกทรมานสังหาร หรือถูกทารุณกรรมทางเพศ เชลยสงครามต้องได้รับอาหาร น้ำ เสื้อผ้า รวมถึงยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เชลยสามารถเขียนจดหมายติดต่อกับครอบครัวได้และต้องได้รับการปล่อยตัวโดยเร็วที่สุดหากความขัดแย้งสงบลงแล้ว



1.4 อนุสัญญาเจนีวา ฉบับที่ 4 ให้ความคุ้มครองพลเรือน โดยเฉพาะพลเรือนที่อยู่ในพื้นที่ของฝ่ายตรงข้ามพลเรือนเหล่านี้ต้องได้รับการดูแลอย่างมีมนุษยธรรม ไม่ถูกทรมานสังหาร หรือถูกทารุณกรรมทางเพศ ต้องเข้าถึงอาหารและยารักษาโรค มีกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ ICRC ในการเข้าเยี่ยมเพื่อมอบความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมให้กับพลเรือนที่เดือดร้อน

ทั้งนี้ มีการเพิ่มเติมพิธีสารอีกจำนวน 2 ฉบับ โดยพิธีสารฉบับแรกกล่าวถึงสถานการณ์การขัดกันทางอาวุธในระดับระหว่างประเทศ ฉบับที่สองกล่าวถึงสถานการณ์การขัดกันทางอาวุธที่ไม่ใช่ในระดับระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีพิธีสารเพิ่มเติมฉบับล่าสุดเมื่อปี ค.ศ. 2005 กล่าวถึงการระบุให้เครื่องหมายคริสตัสแดงเป็นหนึ่งในเครื่องหมายกาชาดร่วมกับกากบาทแดงและเสี้ยววงเดือนแดง



2. กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law - IHL)

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ปกป้องผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสู้รบ หรือไม่สามารถทำการสู้รบต่อ รวมถึงพลเรือน เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ ผู้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ผู้ได้รับบาดเจ็บ ผู้ป่วยพลเรืออัปปางเชลยสงคราม และผู้ต้องขังอื่น ๆ และ 2) กำหนดขีดจำกัดของการทำสงคราม เช่น อาวุธบางประเภทไม่สามารถนำมาใช้ได้เพราะมีผลการทำลายล้างมากเกินไป หรือสร้างความ

เจ็บปวดทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม มีความต่างจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Humanitarian Rights Law - IHRL) ตรงที่ว่ากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ จะถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อเกิดความขัดแย้งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และจำกัดผลกระทบทางสงครามที่จะมีสู่ประชาชนและสิ่งต่าง ๆ ตามหลักมนุษยธรรม และกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้นจะครอบคลุมไปถึงทุกฝ่ายทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งทางอาวุธ ซึ่งรวมไปถึงรัฐ และกลุ่มติดอาวุธอิสระต่าง ๆ ในขณะที่ IHRL นั้นจะถูกนำมาใช้ทั้งในช่วงสงครามและยามสงบ แต่จะครอบคลุมเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนเท่านั้น ทั้งนี้ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) มีลักษณะสำคัญดังนี้



2.1 การปรับใช้เฉพาะในกรณีการขัดกัน

ทางอาวุธเท่านั้น ได้แก่ 1) สถานการณ์การขัดกันทางอาวุธในระดับระหว่างประเทศ (International Armed Conflict – IACs) เกิดขึ้นเมื่อรัฐหนึ่งรัฐใดหรือมากกว่าเลือกใช้อาวุธสู้รบกับอีกรัฐหนึ่งหรือการขัดกันทางอาวุธระหว่างรัฐหนึ่งรัฐใดกับองค์กรระหว่างประเทศ และ 2) สถานการณ์การขัดกันทางอาวุธที่ไม่ใช่ในระดับระหว่างประเทศ (Non-International Armed Conflict – NIAC) มีลักษณะดังนี้ (1) เกิดขึ้นระหว่างกองทัพแห่งรัฐและกองกำลังจัดตั้งติดอาวุธที่มีใจของรัฐ หรือ (2) ระหว่างกองกำลังจัดตั้งติดอาวุธด้วยกันเอง ทั้งนี้ การพิจารณาว่าการขัดกันทางอาวุธใดเป็นการขัดกันทางอาวุธที่มีใจระหว่างประเทศหรือไม่นั้นสามารถพิจารณาระดับความร้ายแรง อีกทั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการจัดตั้งที่เป็นกิจจะลักษณะเพียงพอ



2.2 ความหมายของอาวุธ ปัจจัย วิธี ในการขัดกันทางอาวุธ และเทคโนโลยีที่ใช้ในการ

ขัดกันทางอาวุธ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และหลักเกณฑ์ว่าด้วยการขัดกันทางอาวุธให้ความสำคัญกับการจำกัดการใช้อาวุธ ปัจจัยและวิธีการในการสู้รบเป็นสำคัญ โดยการรบจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเกินขนาดหรือความทุกข์ทรมานเกินความจำเป็น (Superfluous Injury and Unnecessary Suffering) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการคุ้มครองความเป็นมนุษย์ (Humanity) ในการสู้รบกันในสงคราม โดยนิยามของอาวุธ ปัจจัยและวิธีการในการขัดกันทางอาวุธนั้นหมายถึงรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 “อาวุธ” ในทางกฎหมายนั้นมีสองรูปแบบ คือ 1) อาวุธโดยสภาพ กับ 2) อาวุธโดยการใช้งาน เช่น ปืนถูกออกแบบมาเพื่อการใช้งานในการทำลายและต่อสู้เป็นสำคัญ ปืนจึงเป็นอาวุธโดยสภาพ ในขณะที่มีดอาจถูกออกแบบมาเพื่อการใช้งานครัว มีดโดยทั่วไปจึงอาจไม่ใช่อาวุธโดยสภาพ แต่อาจเป็นอาวุธโดยการใช้งาน ในขณะที่ท่อนไม้ไม่ใช่ทั้งอาวุธโดยสภาพและการออกแบบ เพราะเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วตามธรรมชาติ จึงอาจถูกนำมาใช้งานเพื่อให้กลายเป็นอาวุธในการต่อสู้หรือป้องกันตัวได้

2.2.2 กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมองว่า “อาวุธ” ที่ใช้ในการขัดกันทางอาวุธย่อมหมายถึง สิ่งที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ในการต่อสู้ต่อพลรบฝ่ายตรงข้าม หรือเพื่อการโจมตีเป้าหมายทางการทหารฝ่ายตรงข้าม เช่น ปืนที่พลรบหรือทหารมิได้ใช้ประจำกาย ย่อมเป็นสิ่งที่ถูกออกแบบมาเพื่อการต่อสู้และการป้องกันตัว ปืนประจำกายจึงเป็นอาวุธโดยสภาพ หรือระเบิดที่ทหารพกไว้เพื่อการรบบมีเป้าหมายเพื่อใช้ในการทำลาย จึงเป็นอาวุธโดยสภาพ

2.2.3 ในขณะที่รถหุ้มเกราะเพื่อใช้ลำเลียงทหารมิได้ถูกออกแบบมาเพื่อการทำลาย จึงไม่ใช่อาวุธโดยสภาพ อย่างไรก็ตาม หากมีการติดตั้งอาวุธเข้าไปเพื่อการทำลายย่อมเป็นการนำเอายานพาหนะไปรวมเข้ากับการใช้งานอาวุธ จึงเป็นการใช้งานยานพาหนะให้เป็นสิ่งประกอบการใช้อาวุธ เครื่องมือสื่อสารทางการทหารมิใช่อาวุธแต่มีไว้เพื่อประกอบการใช้งานสั่งการโจมตีและป้องกัน โดยนัยนี้เครื่องมือสื่อสารจึงไม่ใช่อาวุธ แต่ถูกใช้งานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการรบ ฯลฯ ดังนั้น ย่อมสังเกตได้ว่าการใช้งานสิ่งต่าง ๆ ในการรบนั้น อาจอยู่ในหลายสถานะ อาทิ (1) การเป็นอาวุธโดยการออกแบบ (2) การใช้สิ่งที่มีใช่อาวุธมาประกอบกับการใช้อาวุธ และ (3) สิ่งที่มีใช่อาวุธมาประกอบการรบ การควบคุมการใช้อาวุธจึงไม่อาจคุ้มครองบุคคลในสถานการณ์การขัดกันทางอาวุธในทุกกรณีได้ จึงมีการใช้ถ้อยคำทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดความครอบคลุมมากขึ้น โดยปรากฏคำว่า วิธี (Methods) และปัจจัย (Means)



2.3 การกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสู้รบ (Conduct of Hostilities - CoH) มีหลักการสำคัญ 3 ประการที่กำหนดวิธีการดำเนินปฏิบัติการทางทหาร ซึ่งฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการขัดกันทางอาวุธอาจต้องดำเนินการตามหลักการดังกล่าว ได้แก่ 1) การจำแนก 2) ความได้สัดส่วน และ 3) การระมัดระวังล่วงหน้าที่ได้รับการประมวลไว้ในพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 1 และกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศทุกฉบับ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายคุ้มครองพลเรือนจากผลที่เกิดจากการสู้รบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 การจำแนก (Distinction)

หลักการของการจำแนกกำหนดให้ภาคีการขัดกันทางอาวุธจะต้องจำแนกพลเรือนและทรัพย์สินของพลเรือนกับพลรบออกจากเป้าหมายทางการทหารอยู่ตลอดเวลา ปฏิบัติการทางทหาร

จะต้องมุ่งเป้าไปที่เป้าหมายประสงค์ทางการทหารเท่านั้น การจงใจมุ่งเป้าไปที่พลเรือนจึงถือเป็นอาชญากรรมสงคราม และมีเงื่อนไขสำคัญ ดังนี้

1) พลเรือนไม่อาจโจมตี

ได้วันแต่จากพลเรือนจะเข้าร่วมในการสู้รบโดยตรง ในขณะนั้น กฎเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งที่ต้องจำไว้คือ การอนุมานสถานภาพความเป็นพลเรือน ซึ่งพลเรือนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงจะต้องได้รับการคุ้มครองจากการโจมตีโดยกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

2) การโจมตีจะต้องห้าม

มุ่งเป้าไปที่ทรัพย์สินของพลเรือน เช่น บ้านเรือน โรงเรียน โรงพยาบาล และสถานพยาบาลของพลเรือน ตลอดจนสถานที่ที่เป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นวัตถุพลเรือน เว้นแต่สถานที่ดังกล่าวจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการทางการทหารในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลและการโจมตีทรัพย์สินของเหล่านี้จะก่อให้เกิดความได้เปรียบทางทหารอย่างชัดเจน อาทิ 1) ถูกใช้เป็นฐานทัพทางการทหาร 2) ถูกใช้เป็นคลังเก็บอาวุธ หรือ 3) เป็นที่ซ่อนของทหารหรือพลรบที่ไม่ได้รับบาดเจ็บ โดยจำเป็นต้องมีการพิสูจน์ทราบให้เกิดความชัดเจน นอกจากนี้ ก่อนการโจมตี คู่ขัดแย้งจะต้องแจ้งเตือนก่อน โดยกำหนดกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญจำเป็นจะต้องได้รับการยกเว้น ได้แก่ โรงพยาบาล ระบบน้ำ ก๊าซ และไฟฟ้าที่เป็นแหล่งโครงสร้างพื้นฐานทางน้ำและไฟฟ้าที่จำเป็นของพลเรือน



3) ทรัพย์สินของที่มีความสำคัญ เช่น โรงพยาบาล สินค้าที่มีความจำเป็นต่อการอยู่รอดของประชากร ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม หรือสิ่งติดตั้งที่บรรจพลูพลังงานอันตราย จะต้องได้รับความคุ้มครองเพิ่มเติม ห้ามไม่ให้ทำสงครามด้วยปัจจัยการก่อให้เกิดความอดอยากในหมู่พลเรือน และห้ามไม่ให้ทำการจงใจสร้างความหวาดกลัวในหมู่ประชากรพลเรือน

2.3.2 ความได้สัดส่วน (Proportionality) การโจมตีที่มุ่งเป้าไปที่พลรบหรือเป้าหมายทางการทหารอื่นจะต้องปฏิบัติตามหลักการความได้สัดส่วน โดยห้ามไม่ให้มีการโจมตีซึ่งอาจคาดได้ว่าจะยังผลให้เกิดการสูญเสียชีวิตของพลเรือน การบาดเจ็บของพลเรือน และ/หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินของพลเรือนที่อาจพลอยเกิดขึ้นมากเกินกว่าความได้เปรียบทางการทหารที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและโดยตรงอันได้คาดหมายไว้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ วัตถุประสงค์ทางการทหารอาจถูกโจมตีได้ก็ต่อเมื่อมีการประเมินจนได้ข้อสรุปว่า การสูญเสียและความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อพลเรือนไม่ได้คาดว่าจะเกินกว่าความได้เปรียบทางการทหารที่คาดหมายไว้ การโจมตีจะต้องยุติด้วยเช่นกันหากเห็นได้ชัดว่าสถานการณ์ที่อยู่ภายใต้การประเมินนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

2.3.3 การระมัดระวังล่วงหน้า (Pre-caution) ในการปฏิบัติการทางทหารนั้น ฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการขัดกันทางอาวุธจะต้องใช้ความระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้ประชากรพลเรือนและทรัพย์สินของพลเรือนต้องถูกกระทบกระเทือนทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการทั้งปวงเพื่อการระมัดระวังล่วงหน้าที่เป็นไปได้ ทั้งในการเลือกปัจจัยและวิธีการเข้าโจมตี เพื่อหลีกเลี่ยง หรืออย่างน้อยนั้น เพื่อลดอันตรายที่อาจพลอยเกิดขึ้นต่อพลเรือนและทรัพย์สินของพลเรือน ทุกฝ่ายจึงจะต้องดำเนินการที่เป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงการจัดตั้งเป้าหมายทางการทหารที่อยู่ภายในหรือใกล้เคียงบริเวณที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น



2.4 พลเรือนย่อมได้รับการคุ้มครองจากการถูกโจมตี กรณีที่ต้องโจมตีสถานที่พลเรือนต้องมีมาตรการแจ้งเตือนก่อนการโจมตีที่อาจส่งผลกระทบต่อพลเรือนซึ่งจำต้องสันนิษฐานว่าคนใดคนหนึ่งเป็นพลเรือนหรือไม่จะต้องสันนิษฐานไปเบื้องต้นก่อนว่าเป็นพลเรือน แต่ในขณะเดียวกันนั้นหากมีข้อสงสัยว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำสงครามจะมีการพิจารณาซึ่งขึ้นอยู่กับกรณีนั้น ๆ ตามความเหมาะสม ยกเว้นในขณะเกิดสงครามพลเรือนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในสงครามจึงจะสูญเสียสถานะผู้ได้รับการคุ้มครอง (Direct Participation in Hostilities: DPH) ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้

2.4.1 การกระทำนั้นต้องสร้างความเสียหายถึงระดับหนึ่ง และผลจากการกระทำนั้นส่งผลต่อการปฏิบัติการทางทหารหรือความสามารถทางทหารของฝ่ายศัตรู หรือในกรณีที่การกระทำนั้นมีแนวโน้มจะทำให้พลเรือนเสียชีวิตหรือบาดเจ็บหรือทำให้พลรบไม่สามารถรบต่อ หรือมีแนวโน้มจะทำลายวัตถุของพลเรือน (Threshold of harm)

2.4.2 ต้องมีความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างการกระทำและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นหรือจากการปฏิบัติการทางทหารร่วมซึ่งการกระทำนั้นถือว่ามีส่วนสำคัญ (Direct Causation)

2.4.3 ต้องมีความเชื่อมโยงกับคู่สงคราม ซึ่งการกระทำนั้นจะต้องตั้งใจให้เกิดความเสียหายในระดับที่ต้องการด้วยความช่วยเหลือของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในการขัดกันทางอาวุธเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายตรงข้าม (Belligerent Nexus)



3. ความแตกต่างของกฎหมายว่าด้วยการใช้กำลังทหาร และกฎหมายมนุษยธรรม

มีรายละเอียดในเชิงหลักการ ดังนี้



3.1 ความชอบธรรมในการประกาศสงคราม (Jus ad bellum) หรือ กฎหมายว่าด้วยการใช้กำลังทหาร เป็นเงื่อนไขที่รัฐอาจตัดสินใจ

ก่อสงครามหรือใช้กองกำลังติดอาวุธ โดยข้อห้ามในการใช้กำลังในหมู่รัฐและข้อยกเว้น เช่น การป้องกันตนเองและการอนุญาตให้ใช้กำลังโดยสหประชาชาติ ซึ่งบรรจุอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ. 1945 เป็นองค์ประกอบหลักของกฎหมายว่าด้วยการใช้กำลังทหาร



3.2 กฎหมายมนุษยธรรม (Jus in bello) หมายถึง กฎหมายที่กำกับการใช้กำลังทหารของฝ่ายต่าง ๆ ในการขัดกันทางอาวุธ โดยกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมีความหมายเช่นเดียวกับ Jus in bello ซึ่งมุ่งที่จะลดความทุกข์ทรมานให้เหลือน้อยที่สุดด้วยการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อของการขัดกันทางอาวุธทุกคนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ผ่านการสร้างมาตรการสู้รบบางอย่างเพื่อจำกัดผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายและความทรมานที่ไม่จำเป็น เช่น การห้ามใช้อาวุธบางประเภท หรือจำกัดการโจมตีที่จะส่งผลกระทบอย่างไม่จำเป็นหรือไม่เหมาะสมต่อพลเรือน





กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ



1. ประเด็นการทำความเข้าใจในพื้นที่เขตเมือง

1.1 พื้นที่ในเขตเมืองเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดเหตุการณ์ขัดกันทางอาวุธในปัจจุบัน ซึ่งมักเป็นพื้นที่ที่เป็นเขตที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นเพราะเป็นพื้นที่สำคัญในการปฏิบัติการทางการทหารเชิงยุทธศาสตร์ และสามารถใช้อาคารสถานที่ในพื้นที่ยกเว้นในเชิงยุทธการ อาทิ การใช้อาคารของพลเรือน การใช้สถานที่โรงพยาบาลจนส่งผลให้สถานที่ของพลเรือนกลายเป็นเป้าหมายทางการทหาร

1.2 การจะโจมตีเป้าหมายที่เป็นไปในแบบลักษณะดังกล่าว จะต้องมีการคาดเดาว่าเป็นวัตถุของพลเรือนไปก่อน (Presumption of civilian object) เนื่องจากเป็นวัตถุที่ต้องได้รับการปกป้องเป็นพิเศษ อาทิ สถานที่สำคัญทางธรรมชาติหรือทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ประชากรพลเรือนต้องพึงพาการให้บริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า หรือการดูแลสุขภาพ โดยใช้ระบบการควบคุมอุตสาหกรรม แม้ว่าบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจะมีลักษณะทั้งเป็นวัตถุทางพลเรือนและได้รับการคุ้มครอง อย่างไรก็ตามในภาวะสงครามบริการบางส่วนอาจถือว่ามีลักษณะเป็นวัตถุทางทหาร เช่น สายไฟฟ้าที่ใช้ส่งไฟฟ้าไปยังศูนย์บัญชาการทางทหารและสถานีสื่อสาร

1.3 ทาง ICRC ได้พยายามผลักดันหลักการการทำสงครามในพื้นที่เขตเมือง โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีหน้าที่แจ้งเตือนพลเรือน

ในพื้นที่เขตเมืองก่อนจะมีการโจมตี พร้อมเสนอวิธีป้องกันและลดผลกระทบของการใช้อาวุธเหล่านี้ในเขตเมืองเพื่อปกป้องประชากรที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธระเบิดที่มีแรงทำลายล้างสูงในพื้นที่ประชากรหนาแน่น (Explosive Weapon in Populated Areas - EWIPA) ระบุให้การปกป้องประชากรที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่เหนือวัตถุประสงค์ของการสู้รบและต้องอยู่ในคำสั่งการปฏิบัติการของผู้บังคับบัญชาทางการทหาร เพื่อลดความสูญเสียและความทรมานที่อาจจะเกิดขึ้น หรืออาจส่งผลกระทบต่อความเสียหายเป็นวงกว้าง หรือแม้กระทั่งการสร้าง ความเสียหายต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ และระบบสาธารณูปโภคที่จะก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาวตามมาในลักษณะลูกโซ่



2. ประเด็นการปฏิบัติการทางไซเบอร์

2.1 การประยุกต์ใช้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศบนพื้นที่ทางไซเบอร์ เกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์การขัดกันทางอาวุธทั้งสองรูปแบบ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าเมื่อปฏิบัติการทางไซเบอร์กระทำโดยรัฐหนึ่งต่ออีกรัฐหนึ่ง รวมถึงระหว่างรัฐกับกลุ่มติดอาวุธ หรือระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่าง ๆ ภายในรัฐ ในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือร่วม หรือสนับสนุนปฏิบัติการทางทหารในทางกายภาพ

2.2 กรณีที่ระบบไซเบอร์สามารถนำมาใช้เพื่อทำลายเป้าหมายหรือก่อให้เกิดความเสียหายได้ ระบบไซเบอร์ย่อมตกอยู่ในสถานะ

การเป็นอาวุธ
จะถือเป็นปัจจัย
ในการขัดกันทางอาวุธ
อย่างไรก็ตาม หากระบบไซเบอร์
เป็นเพียงวิธีการเพื่อให้ได้มา
ซึ่งความได้เปรียบทางการทหารแต่ไม่ได้ใช้
เพื่อการทำลายเป้าหมายโดยตรง ระบบไซเบอร์
ย่อมเป็นเพียงวิธีในการขัดกันทางอาวุธ ทั้งนี้ ระบบ
ไซเบอร์อาจถูกใช้ในสองลักษณะ ได้แก่ 1) การก่อ
วินาศกรรมทางไซเบอร์ (Cyber sabotage) และ
2) การจารกรรมทางไซเบอร์ (Cyber espionage)

1) กรณีของการก่อวินาศกรรม
ทางไซเบอร์ ย่อมหมายถึงการปล่อยไวรัส
ทางคอมพิวเตอร์ และการใช้ระบบไซเบอร์เพื่อการ
โจมตีในลักษณะของ DDOS (Distributed Denial
of Service) เพื่อทำลายเครือข่ายการทำงานของ
คอมพิวเตอร์ โดยการกระทำลักษณะดังกล่าว
ส่งผลประการสำคัญต่อการทำลายและอาจนำไปสู่
ความเสียหายทางกายภาพต่อทั้งคอมพิวเตอร์
และรวมถึงการทำลายอุปกรณ์หรือระบบอื่น ๆ
ที่เชื่อมโยงกับการทำงานของคอมพิวเตอร์

2) ขณะที่การใช้ระบบไซเบอร์
เพื่อการจารกรรมนั้นอาจทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญ
ของคู่พิพาทฝ่ายตรงข้ามในการขัดกันทางอาวุธ
รวมถึงการสร้างข้อมูลข่าวสารลงเพื่อประโยชน์
ทางการทหารของกองทัพ ย่อมไม่ใช่การใช้ระบบ

ไซเบอร์เพื่อการโจมตีแต่สามารถใช้ประกอบ
การขัดกันทางอาวุธเพื่อประโยชน์ทางการทหาร
การกระทำในลักษณะนี้จึงเป็นการใช้ไซเบอร์
ในสถานะของการเป็นวิธีเพื่อการขัดกันทางอาวุธ



2.3 การปฏิบัติการที่ไม่ใช่การขัดกัน
ด้วยอาวุธ มีลักษณะและรูปแบบของการก่อวินาศ
กรรมที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบหรือความ
เสียหายเชิงกายภาพ เช่น การสอดแนม การโจรกรรม
ทางข้อมูล เป็นต้น จึงส่งผลให้การนำกฎหมาย
มนุษยธรรมระหว่างประเทศมาประยุกต์ได้อย่าง
จำกัดและถูกบังคับใช้ได้ยาก



2.4 ปัจจุบันการปฏิบัติการทางไซเบอร์
ของกองทัพกลายเป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการทาง
ทหาร ซึ่งมีศักยภาพขัดขวางการทำงานของระบบ
พื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อพลเรือน อาทิ ระบบ
สาธารณสุข ระบบโรงไฟฟ้า และระบบบริการอื่น ๆ
ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อพลเรือน
ในระยะยาวของสงคราม



2.5 ICRC ได้มีความพยายามเสนอให้มีการสร้างสัญลักษณ์ทางดิจิทัล (Digital Emblem) เพื่อเป็นการแสดงความสำคัญของระบบของโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้น และลดความเสี่ยงที่จะถูกทำให้เสียหาย รวมถึงสนับสนุนให้มีความเคารพต่อหลักการแบ่งแยกความแตกต่าง (Distinction) เพื่อให้สามารถคุ้มครองพลเรือนจากผลกระทบจากสงครามทางไซเบอร์



2.6 ความท้าทายทางไซเบอร์ในความไม่ชัดเจนของสถานการณ์สงคราม

1) ความไม่ชัดเจนของสถานการณ์สงคราม หมายถึง สภาวะความยากลำบากที่เกิดขึ้นในสนามรบที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการสงครามมองเห็นภาพและเข้าใจถึงภาวะกำลังและสถานการณ์ที่แท้จริงได้ยาก ทั้งของฝ่ายตนเองและของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบการสื่อสารที่แพร่หลายอยู่ทั่วทุกหนแห่งทำให้ “ความไม่ชัดเจนของสถานการณ์สงคราม” นำไปสู่ความไม่ชัดเจน และความคลุมเครือของข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง การบิดเบือนข้อมูล และการใช้ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง (Misinformation, Disinformation and Hate speech: MDH) อาจเป็นสาเหตุทำให้ผู้คนต้องสูญเสียซึ่งชีวิต บาดเจ็บ จำคุก ถูกเลือกปฏิบัติ หรือพลัดถิ่นฐาน อีกทั้งเป็นสิ่งที่กระตุ้นสถานการณ์ความรุนแรงให้เกิดขึ้นได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2) ปรากฏการณ์เหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเกิดมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และผลประโยชน์ในแง่ของภูมิศาสตร์การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ MDH แพร่กระจายมากขึ้น ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องสร้างความตระหนักรู้และหาหนทางบรรเทาผลกระทบดังกล่าว



3. ประเด็นเทคโนโลยีเกิดใหม่ในการกำสงคราม



3.1 การพัฒนาทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 และระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทำให้เกิดระบบอาวุธรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า ระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ (Lethal Autonomous Weapon Systems: LAWS) หรือหุ่นยนต์สังหาร ซึ่งเป็นการนำนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ที่มีทักษะและความสามารถในการเรียนรู้แบบ Machine learning ผ่านการ “ฝึกฝน” ด้วยการใช้ข้อมูลเพื่อสร้างแบบจำลองของตัวเองสำหรับงาน และภารกิจนั้น ๆ หรือ ทำให้เกิดเป็นระบบอาวุธที่มีความสามารถในการเลือกเป้าหมายในการโจมตีได้อย่างอิสระ โดยไร้การควบคุม หรือการสั่งการโดยตรงจากตัวมนุษย์หลังจากมีการเปิดระบบแล้ว ระบบเหล่านี้สามารถทำงานโดยอัตโนมัติโดยใช้เซนเซอร์และซอฟต์แวร์ในการระบุและเลือกเป้าหมายตามโปรไฟล์ของเป้าหมายที่มีการตั้งค่าไว้ล่วงหน้า โดยผู้ใช้งานไม่ได้เลือกเป้าหมายเฉพาะเจาะจงหรือเวลาและสถานที่ที่แน่นอนในการโจมตี



3.2 ข้อจำกัดและความท้าทายของระบบอาวุธ LAWS มีดังนี้ 1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการโจมตีซึ่งยากที่จะคาดเดาและควบคุมได้ และนำไปสู่ความเสี่ยงสูงต่อพลเรือนและการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) และ 2) การตัดสินใจในการใช้อาวุธที่เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตและความตายไม่ควรถูกแทนที่ด้วยกระบวนการของเครื่องจักรและซอฟต์แวร์ การตัดสินใจดังกล่าวควรจะมีอยู่ในมือของมนุษย์เท่านั้น ดังนั้น LAWS ต้องการการกำกับดูแลและการกำหนดข้อกำหนดทางกฎหมายอย่างเข้มงวดเพื่อปกป้องมนุษยธรรมและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ